

Parmann, A. (2025). Juridisk metode i lærebøker i juridiske emner for studenter som ikke studerer for å bli jurister. I R. Helde, A. Parmann & E. Suzen (Red.), *Undervisning i rettsvitenskap for de som ikke skal bli jurister* (s. 161–174). Fagbokforlaget. DOI: <https://doi.org/10.55669/oa540208>

Kapittel 8

Juridisk metode i lærebøker i juridiske emner for studenter som ikke studerer for å bli jurister

Anders Parmann¹

¹ Nord universitet

Sammendrag: Artikkelen undersøker hvordan juridisk metode formidles til ikke-jurister gjennom lærebøker ment for studenter som tar juridiske emner, men ikke tar en full juristutdanning. Denne studentgruppen blir fremtidige rettsanvendere med betydelig ansvar. Artikkelen finner at metodekapitlene for denne studentgruppen i stor grad er bygget opp etter samme modell som metoden for jusstudenter. Noen av lærebøkene i denne studien hadde imidlertid tilpasset fremstillingen for den aktuelle studentgruppen.

Nøkkelord: juridisk metode, ikke-jurister, rettshåndhevelse, juridisk fagdidaktikk

Abstract: The article examines how legal methodology is conveyed through textbooks intended for students who take legal subjects but do not pursue a full law degree. This group of students will become future legal practitioners with significant responsibilities. The article finds that the methodology chapters for this student group are largely structured in the same way as those for law students. However, some of the textbooks in this study had tailored the presentation for this specific student group.

Keywords: legal method, non-law students, legal decision-making, legal education, legal pedagogy

Innledning

Artikkelen ser på metodekapitlet i juridiske lærebøker, som har en målgruppe som ikke er jurister. Studentgruppen som ikke studerer jus, men som har noen juridiske emner, er stor. De blir etter utdanningen rettsanvendere som tar avgjørelser med store konsekvenser, både for enkeltpersoner og for bedrifter og organisasjoner. Studier har vist at ikke-juristers rettsåndhevelse ofte er preget av en skjematisk tilnærming til rettsreglene (Dahlen & Langsrud, 2021). Tidligere har det ikke blitt gjort studier som ser på hvordan den juridiske metoden blir presentert for denne gruppen studenter.

Denne artikkelen går gjennom et utvalg av bøker som er ment for ikke-jurister, men med et kapittel om juridisk metode med den hensikt å undersøke hvordan den juridiske metoden blir formidlet til ikke-jurister. Det viser seg at metodekapitlet i bøker ment for ikke-jurister ofte er bygget opp etter en lignende mal som metodekapitler i bøker for jusstudenter. Gjennomgående blir studentene presentert for en versjon av Eckhoffs rettskildedefaktorer (Eckhoff, 1987). Selv om det ofte brukes konkrete eksempler fra det aktuelle fagfeltet, gir lærebøkene i liten grad veiledning i hvordan man skal gå fra rettsregel til anvendelse i det virkelige liv.

Hvem er studentene som ikke skal bli jurister

Studenter som studerer juridiske emner uten å skulle bli jurister er svært forskjellige. Det de hovedsakelig har til felles er at de er studenter som ikke studerer jus. I artikkelen «Undervisning i juridiske emner for studenter som ikke skal bli jurister» blir det vist hvor mangfoldig denne gruppen er («Undervisning i juridiske emner for studenter som ikke skal bli jurister», 2023). Disse studentene studerer fag som spenner fra journalistikk og sykepleie til politi og økonomi. Jusfagene er både av strengt offentligrettslig karakter, som jus for barnevern, eller privatrettslig, som jus for økonomer. Men det er også jusfag som er internasjonalt rettet, slik som jusfag for militærpersonell.

Enten de utdanner seg til økonomer, barnevernspedagoger eller sykepleiere, blir studentene rettsanvendere som tar avgjørelser som kan få stor betyd-

ning både for bedrifter og enkeltpersoner. Det er derfor viktig at utdannelsen de får, er så god som mulig, slik at studentene blir rustet til å gjennomføre de arbeidsoppgavene de møter i arbeidslivet. Knut Martin Tande tar opp spørsmålet om ansvaret som påhviler en rettsanvender i artikkelen «Individuelle valg og vurderinger i rettsanvendelsesprosessen». Han skriver: «Når en er tildelt ansvaret for å avgjøre rettslige spørsmål som direkte og indirekte er av stor betydning for enkeltindivider, bedrifter, offentlig virksomhet eller samfunnet mer generelt, må den juridiske analysen ha en kvalitet som står i forhold til dette ansvaret.» (Tande, 2011). Når vi har tildelt dette ansvaret til den enkelte rettsanvender, må vi også gjennom utdanningen gi de rettshåndheverne de verktøyene de trenger for å utføre en ansvarlig jobb. I artikkelen *Ikke-juristers bruk av rettsregler* ser Wenche Natland Dahlen og Elizabeth Langerud på hvordan ikke-jurister bruker rettsregler. Dahlen og Langeruds fokus er på ansatte i helse- og velferdstjenester. De finner blant annet at mye av rettsanvendelsen er preget av skjematisk vurderinger, hvor det blir lagt mye vekt på standarder, rundskriv og retningslinjer (Dahlen & Langerud, 2021, s. 32–45).

Den juridiske metoden er viktig for å se nyansene og handlingsrommet i jussen. Den er også viktig for å kunne skrive på en klar og tydelig måte som gjør at borgerne forstår vedtaket som er fattet. Det å utforme lærebøker for en studentgruppe som har få og små juridiske fag, stiller lærebokforfatterne overfor et vanskelig spørsmål: Hvor mye plass skal man bruke på den juridiske metoden, og hvor mye plass skal man bruke på materiell rett? Hans Christian Farsethås har studert skriveveiledninger som har blitt presentert til jusstudenter (Farsethås, 2021), men det har ikke blitt gjennomført noen studie av hvordan metoden blir formidlet til ikke-jurister. Målet med denne undersøkelsen er å kunne gi et bilde av slik formidling. Forhåpentligvis kan et slikt bilde av hva de lærer i dag bidra med noen innspill til hvordan man i fremtiden kan formidle metode til studenter som ikke studerer juss.

Avgrensning og metode

Bøkene som er gjenstand for analysen ble funnet ved å søke på søkeordene «Jus for» og «Juss for» på Nb.no den 15.12.23, med avgrensningen 2000–2023.

Dette ga henholdsvis 24 016 treff for «Jus for» og 11 940 treff for «Juss for». Blant disse treffene ble det plukket ut bøker som omhandlet jus for et yrke eller en gruppe. Deretter ble bøker som eksplisitt nevnte at de var ment for studenter som ikke studerte jus, tatt med. Når det var flere utgaver av samme bok, ble kun én versjon valgt, ikke alltid den nyeste. Til slutt ble kun bøker med ett eller flere kapitler om juridisk metode eller rettskildelære inkludert. Dette resulterte i en samling bøker fra ulike fagfelt, men med en overvekt av bøker rettet mot helse- og sosialfeltet. Det er ikke mulig å vite om dette skyldes at det er utgitt flere bøker innenfor helse- og sosialfeltet, eller om det skyldes en skjevhet i søkekriteriene.

Utvelgelseskriteriene førte til at en del bøker ikke ble inkludert. Oppgavesamlingene er kanskje blant de viktigste som falt ut. Det er utgitt et betydelig antall oppgavesamlinger. Oppgavesamlingene inneholder ofte løsningsforslag og kan også tjene som eksempler på juridisk metode for studentene. En studie av disse oppgavesamlingene ville sannsynligvis også kunne avdekke interessante funn.

I denne utvelgelsen ble det ikke tatt hensyn til om emnet representerte det eneste jussfaget i utdannelsen, eller om det var flere jussfag i løpet av et utdanningsløp. Dette er en svakhet ved studien. I et studieløp som for eksempel består av fire til seks jussfag, ville det være naturlig å legge mer vekt på den juridiske metoden i noen av fagene. Hvis dette er tilfellet, er det ikke fanget opp av denne studien.

Farsethås har foretatt en analyse av veiledere i juridisk oppgaveskriving for jusstudenter (Farsethås, 2021). Farsethås identifiserer to hovedretninger i hvordan studenter blir anbefalt å angripe juridiske oppgaver. Det Farsethås kaller «Den klassiske konsepsjonen», som han sporer tilbake til Torstein Eckhoffs bok «Praktikumsoppgaver» fra 1941. Den andre retningen er det Farsethås kaller «Den skjemabaserte konsepsjonen». Denne fører Farsethås tilbake til Olav Torvunds bok «Veiledning i å løse juridiske oppgaver» fra 1993, hvor forfatteren la vekt på skillet mellom tolkning og subsumsjon. Selve skjemaet finner Farsethås først i Morten Walløe Tvedts bok «Å skrive jus til eksamen» fra 2000.

I Farsethås sin analyse var ikke målet å finne frem til hva som er riktig fremstilling av metoden for studenter som ikke skal bli jurister, men å si noe om hva som har vært vektlagt og hvilke perspektiver som har vært lagt til

grunn.¹ Det samme er utgangspunktet for denne analysen. Det vil være helt umulig å si noe om hva som er et godt eller dårlig metodekapittel uten å vite hvordan dette skulle kobles sammen med undervisningen i faget. Analysen fokuserer derfor på hva som blir presentert for studentene og hvordan det blir presentert, og ikke om det er bra eller dårlig.

Lærebøkers plass i utdanningen

I et læringsmiljø foregår studentenes læring på flere ulike plattformer. For at vi skal forstå læring, bør vi se på hvordan disse læringsplattformene spiller sammen (Constructive Alignment) (*Juridisk fagdidaktikk*, 2014 s. 125). Begrepet Constructive Alignment brukes for å beskrive prosessen hvor flere deler av undervisningen må spille sammen for å skape læring (Biggs & Tang, 2011). Lærebøker er, kanskje ved siden av kontakten med faglig ansatte, den viktigste kilden til kunnskap for studentene.

I denne studien ser jeg på metodekapitlet i lærebøker. Selv om metodekapitlet ikke tar opp eller drøfter et spesifikt tema, betyr det ikke at det ikke undervises om temaet. Temaet kan bli grundig behandlet på andre måter enn i lærebøkene, uten at det i seg selv er et problem. For å kunne si noe om hva studenter sitter igjen med etter endt undervisning, må man gjøre en større analyse enn en ren litteraturstudie. I et slikt perspektiv ser man på hele studentens læringsprosess.

Undersøkelsesspørsmål

I gjennomgangen av metodekapitlet har jeg spesielt vært interessert i noen hovedspørsmål. For det første, hvordan blir rettskildene presentert i bøkene?

1 «Over har jeg systematisert og presentert råd, tips og veiledninger som to konsepsjoner. Poenget har ikke først og fremst vært å kåre den beste eller den «riktige» konsepsjonen, men å peke på forskjeller samt styrker og svakheter ved dem.» (Farsethås, 2021).

I denne forbindelse har jeg vært opptatt av hvilke rettskilder som har blitt presentert, og om det har blitt brukt eksempler som gjør rettskildene forståelige for leseren. Videre har det også vært aktuelt å se på hvordan de presenteres for leseren og hvordan man kan tolke rettskildefaktorene. Fagene i denne studien er svært ulike, og hvor stor vekt man legger på ulike rettskilder kan variere. Spørsmålet blir da om lærebøkene gjenspeiler dette. Er fremstillingen tilpasset de aktuelle fagenes spesifikke behov innenfor metodelæren, eller er det en mer generell metode som blir presentert som kunne være relevant generelt?

I Wenche Natland Dahls og Elizabeth Langeruds studie så vi at ikke-juristers bruk av rettskilder ofte kunne bli preget av standardiserte formularer (Dahlen & Langsrud, 2021). Jeg har derfor ønsket å undersøke om leseren får noen veiledning i hvordan man utøver et juridisk skjønn, og om de får veiledning ikke bare i rettskilder, men også i hvordan de skal håndtere det rommet som ligger i rettskildene. Det vil også være interessant å se om noen av lærebøkene tar opp spørsmålet om hvordan man skriver juridiske tekster generelt, og vedtak spesielt. Dette gjelder både med tanke på korrekt juridisk innhold og bruk av klarspråk.

Introduksjon til den juridiske tenkemåten

Alle fag har sitt språk og sin egen rasjonalitet, og kanskje jussen mer enn mange andre. Gary D. Finley beskriver i artikkelen «Langdell and the Leviathan: Improving the First Year Law School Curriculum by Incorporating Moby-Dick» hvordan det å lære seg juss er som å lære seg et «foreign language», et fremmed språk (Finley, 2011). Finley sikter til førsteårs jusstudenter, men det samme kan nok sies om studenter som ikke studerer jus. Flere av bøkene i undersøkelsen tar opp dette temaet. Forfatterne forsøker å få leseren til å forstå at det å ta juridiske beslutninger er en annen prosess, som er styrt av en annen rasjonalitet, enn det de er vant til fra andre fag.

Finley formulerer det slik at man skal få studentene til å «think like lawyers». Det blir kanskje å trekke det for langt å si at denne gruppen studenter skal lære seg å tenke som en advokat, men de må like fullt kunne opptre som gode rettsanvendere. Selv om de ikke skal kunne tenke som en advokat, vil

mange av dem måtte samarbeide og kommunisere med jurister. Et eksempel på at dette blir tatt opp finner vi i Olav Molvens lærebok «Helse og Jus» (Molven, 2009). Han løser dette i «Helse og Jus» ved å presentere studentene for ulike beslutningsmodeller. Han presenterer studentene for det han kaller «den formålsrasjonelle beslutningsmodellen» og «den normrasjonelle beslutningsmodellen». Studenter som studerer praktiske fag kan kanskje se jussen som et hinder mer enn et verktøy for å få jobben gjort. Molvens forklaring kan danne en bro for å forstå ulikheten mellom juristens tankeverden og praktikerne. Molven er ikke fremmed for at disse kan stå i et spenningsforhold til hverandre. «Den formålsrasjonelle beslutningsmodellen står på mange måter i motsetning til den normrasjonelle (juridiske).» (Molven, 2009, s. 2)

Molvens lærebok er ikke den eneste som tar opp spørsmålet om et spenningsforhold mellom den juridiske tenkemåten og profesjonspraksisen. Det samme gjør for eksempel «Juss for helsesøstre» av Bente Ohnstad, som også tar opp forskjellen på den juridiske og den moralske tenkemåten og spenningsforholdet mellom dem (*Juss for helsesøstre*, 2016, s. 28). Flere av lærebøkene forsøker å løse dette problemet ved å sette jussen inn i en større ramme. I «Juss for helse- og sosialarbeidere» begynner forfatterne metodekapittelet med å gi leseren en innføring i hva juss er (Ohnstad, 2013). Innledningen er med på å sette kapittelet inn i en kontekst. Fokus er på normativitet. Det er å trekke det for langt å si at denne innledningen gir leseren muligheten til å tenke som en jurist, men kanskje det setter en ramme for hva som skal diskuteres og hva som er temaet.

Rettskilder

I norsk rettskildelære står Eckhoffs rettskildedefaktorer sentralt (Eckhoff, 1987). Det er derfor naturlig at lærebøkene viet denne læren noe plass. Alle bøkene i undersøkelsen hadde en presentasjon av Eckhoffs rettskildedefaktorer. Men vi ser at rettskildedefaktorene blir presentert på en noe ulik måte i de forskjellige lærebøkene. Også hvilke rettskildedefaktorer som er tatt med og hvordan de er formulert, varierer. For eksempel presenterer Sigrid Redse Johansen i sin bok «Jus og militærmakt» rettskildedefaktorene Grunnloven, lover og forskrifter, lovforarbeider, rettspraksis, annen praksis for rettsbestemmelser, rettsoppfatninger, og rettsavveiende vurderinger (Johansen, 2009). Men i «Lov og rett for næringslivet» er det et litt annet oppsett (*Lov og rett for næringslivet*, 2019). Her

blir det lagt vekt på lovbestemmelser, forskrifter, lovforarbeider, rettspraksis, forvaltningspraksis, juridisk litteratur, EØS/EU-rett, og menneskerettigheter. Det at lærebøkene spriker i hvilke rettskilder som blir presentert og hvordan de blir formulert, er i utgangspunktet ikke et problem. I ulike fagtradisjoner er det ulikt hvor sentrale enkelte rettskilder er for det aktuelle faget. Det at «Lov og rett for næringslivet» legger mindre vekt på noen rettskildefaktorer enn «Jus og militærmakt» er kanskje bare naturlig.

I lærebøkene jeg har studert, er rettskildene ofte listet opp med en kort forklaring. Noen av bøkene velger imidlertid å gi rettskildefaktorene en kontekst, slik at de blir knyttet til det aktuelle fagfeltet. Et eksempel på dette er Bente Ohnstads bok *Juss for helsesøstre*, hvor hun har valgt å plassere rettslæren inn i en kontekst i stedet for å liste opp rettskilder (*Juss for helsesøstre*, 2016). Det er også foretatt et utvalg av rettskilder som kanskje er de mest relevante for målgruppen. Rettskildene som boken omhandler, er lover, forskrifter, rundskriv og veiledere. Til slutt presenterer forfatteren lovforarbeider og etterarbeider, samt rettspraksis. Fremstillingen blir koblet til relevante eksempler, slik at leseren får se eksempler på veiledere og rundskriv. De konkrete eksemplene på rundskriv er med på å synliggjøre for leseren hva det er man beskriver.

En viktig del av rettsanvendelsesprosessen er tolkning og avveining av rettskildefaktorene. Alle lærebøkene i studiet hadde med en innføring i rettskilder, og i noen fremstillinger ble disse viet betydelig plass. Derimot var det ikke alle lærebøkene som tok opp spørsmålet om hvordan rettskilder skulle tolkes. I noen av fremstillingene, som i *Helse og Juss*, får studentene en viss innføring i hvordan man skal tolke rettskilder. Ofte er da fokus på ordlydstolking, men beskrivelsene er gjerne kortfattet uten at de går inn på konkrete eksempler.

I noen av lærebøkene blir studentene presentert for konkrete tolkningsverktøy. Et eksempel på dette er fra «Juss for helse- og sosialarbeidere». Her blir leseren presentert for begreper som innskrenkende tolkning, utvidende tolkning, presiserende tolkning, antitetisk tolkning og analogisk tolkning. Beskrivelsen er gjort kort, men med konkrete eksempler fra relevante rettsregler. Denne boken skiller seg ut fra hovedvekten av lærebøkene jeg vurderte, der det er gjennomgående at studentene får lite eller ingen veiledning i hvordan rettskilder skal tolkes.

På samme måte som tolking av rettskilder, er vekting og harmonisering av rettskilder en viktig del av rettsanvendelsesprosessen. Flere av forfatterne

kommer inn på spørsmålet om vekting og harmonisering av rettskilder. Noen forfattere har valgt å gi studentene informasjon om hva man gjør når forskjellige regler står i motstrid med hverandre. I «Helse og jus» blir dette temaet tatt opp (Molven, 2009, s. 32). Forfatteren velger å ikke bruke de latinske begrepene, men forklarer heller at noen rettsregler har høyere rang enn andre. Forklaringen blir gitt med konkrete eksempler som er lette å følge.

Et annet eksempel på at lovvalgsreglene blir tatt opp, finner vi i boken «Sosialrett» (Andenæs, 2003b). Her velger forfatteren å bruke de latinske begrepene «lex specialis» og «lex superior». Begrepene blir viet lite plass, hovedvekten i fremstillingen ligger på hvordan man kan harmonisere regler og hvilken vekt praksis får i tolkningen (Andenæs, 2003b, s. 58).

Flere av lærebøkene har en mer klassisk oppbygning som man kjenner igjen fra lærebøker for jurister. De går rett inn på de latinske begrepene for «lex specialis», «lex posterior» og «lex superior». Et eksempel på dette er «Juss for helse- og sosialarbeidere» (Ohnstad, 2013).

Skrivetips og anvendelse av rettsregler

En ting er å kjenne til rettsreglene og kunne tolke rettskildene. Men for denne gruppen studenter vil det også være viktig å kunne anvende og formidle den rettslige kunnskapen videre til andre. Halvard Haukeland Fredriksen skriver i «Bør rettsanvendere flest skrive som Høyesterett?» at «Det er evnen til å anvende jussen på faktum i konkrete saker som kjennetegner gode praktikere.» og at «Det er vel og bra om fremtidens rettsanvendere kan utlegge generelle rettssetninger med solid rettskildeforankring, men de må også lære å anvende jussen på faktum for å løse konkrete tvister.» (Fredriksen, 2023).

Fredriksen tenker nok her først og fremst på jurister, men det samme kan sies om en sosialarbeider eller en politimann som opptrer som rettsanvender. Spørsmålet blir da hvilke verktøy studentene får med seg fra lærebøkene for å kunne gjennomføre oppgaven med å «anvende jussen på faktum i konkrete saker», som Fredriksen skriver. I flere av lærebøkene er temaet tatt opp, blant annet i Molven sin «Helse og jus». Molven problematiserer nettopp forholdet mellom å anvende en rettsregel på et faktum. Slik forklarer han dette:

«I prinsippet skal det ikke skje noe annet under selve rettsanvendelsen enn at fakta og regler (rettsregler) prøves mot hverandre. Deretter gir løsningen seg nærmest selv, se for eksempel under punkt 8 om bruken av pasientrettinghetsloven § 5-1. Så enkelt er det likevel ikke alltid i praksis. Det gjelder selv om både de faktiske forholdene og rettsreglene er klare.» (Molven, 2009, s. 37). Videre går Molven inn på noen av fallgruvene man kan falle i når man forsøker å få terrenget til å passe til kartet. I hovedvekten av lærebøkene får leseren en kort introduksjon til stadier i rettsanvendelsesprosessen, slik som tolkning, bevisbedømmelse og usikkerhet, mens de får mindre veiledning i hvordan disse stegene skal gjennomføres i praksis.

Et annet unntak fra trenden er «Juss for sykepleiere» av Kristian Andenæs, der han har valgt å illustrere rettsanvendelsesprosessen med illustrasjoner og modeller (Andenæs, 2003). Denne fremstillingen gjør det lett å forstå koblingen mellom faktum og juss. Den kan gi leseren veiledning på hvordan denne prosessen best skal gjennomføres. Selv om de færreste lærebøkene har valgt en fremstilling som Andenæs', velger flere av lærebøkene å starte fremstillingen med bruk av eksempler. Molvens «Helse og jus» starter metodekapitlet med et tenkt eksempel og spørsmål om en pasient kan påvirke innholdet i en pasientjournal (Molven, 2009). Eksemplet tjener som en referanseramme som forfatteren kan spille på for å illustrere det ganske abstrakte språket om juridisk metode.

Farsethås så i sin artikkel på skrivetips til jusstudenter, da med fokus på veiledning i oppgaveløsning (Farsethås, 2021). Jeg har i min undersøkelse forsøkt å finne konkrete skrivetips til studenter. Dette gjelder både med tanke på hvordan man skriver en juridisk oppgave eller tekst, men også med tanke på klart språk. Flere av yrkene som er omfattet i studien, for eksempel barnevernspedagoger eller sosionomer, vil stå i situasjoner hvor de skal fatte vedtak, og noen ganger av en inngripende karakter. Jeg var derfor spesielt interessert i om de fikk noen veiledning i hvordan et vedtak skulle se ut eller skrives. Et annet spørsmål jeg var interessert i, var om de fikk noen veiledning på hvordan de kunne formulere seg slik at en brukergruppe forstår.

Jeg har i mitt materiale ikke funnet noen slik skriveveiledning, verken på hvordan man skriver juridiske oppgaver eller hvordan konkrete juridiske tekster som et vedtak skal formuleres. Jeg har heller ikke funnet noen eksempler på hvordan man kan formulere seg slik at en eventuell mottaker av budskapet forstår hva som er skrevet. Dette kan det være flere grunner til. En mulig forklaring er at dette er nevnt i andre deler av lærebøkene, men at forfatterne ikke har sett

det som en naturlig del av den juridiske metoden. Det kan også hende at dette er elementer som tas opp i egne verk som artikler som blir gjort tilgjengelig for studentene. Men det er et element som undervisere i juridiske emner for ikke-jurister bør være spesielt oppmerksomme på. Spesielt med tanke på funnene til Dahlen og Langsrud om ikke-juristers bruk av rettsregler (Dahlen & Langsrud, 2021).

Ulike fagfelt ulike fremstilling?

I den juridiske faglitteraturen foregår det jevnlig en diskusjon om hva som ligger i begrepet juridisk metode. Det er også en diskusjon om den juridiske metoden kan ses som en enhetlig metode, eller om det er mer hensiktsmessig å snakke om ulike juridiske metoder i ulike juridiske fagfelt. Noen av bøkene i undersøkelsen tar opp dette spørsmålet. En av lærebøkene som tar opp denne tråden er «Sosialrett». I boken tar Andenæs opp temaet om vi egentlig kan snakke om en juridisk metode. «Vi er av den oppfatning at en tradisjonell framstilling av den juridiske metode er lite brukbar på de fleste felter innen sosialretten.» (Andenæs, 2003b, s. 46).

Synspunktet er interessant, men for en student uten juridisk bakgrunnskunnskap vil det være vanskelig ut fra fremstillingene å forstå hva som er spesielt med sosialrettens metode sammenlignet med en vanlig juridisk metode. Det er også et spennende valg å ta opp om den juridiske metoden skal være normativ eller deskriptiv i en lærebok i sosialrett. Det kan sies å være en ganske avansert debatt. Selv om fremstillingen kan virke noe abstrakt, blir den mer konkret når forfatteren går inn på hvordan de konkrete rettskildene kan brukes.

Arbeidsfordeling

I noen situasjoner vil det ikke være hensiktsmessig at en profesjonsutøver selv skal prøve å finne svar på et rettsspørsmål. For å si det enkelt: noen ganger bør man ringe etter hjelp. I praksis vil dette skje ved at man har etablert rutiner for

spesielt vanlige spørsmål på en arbeidsplass, for eksempel gjennom rundskriv eller lignende. I «Sykepleie og jus» tar Olav Molven opp spørsmålet om det er hensiktsmessig at den enkelte arbeidstaker skal løse vanlige juridiske avgjørelser.

Det kan by på vanskeligheter at den enkelte sykepleier i forbindelse med mange typer spørsmål, problemstillinger eller situasjoner, selv skal måtte finne frem til hva som er det rettslige svaret. Det er derfor viktig at virksomhetene der de arbeider, etablerer administrative rutiner som er i samsvar med rettsreglene. (*Sykepleie og jus*, 2016, s. 45)

«Sykepleie og jus» er et unntak i denne sammenhengen. I gjennomgangen av metodekapittelet har jeg lett etter om leseren får noen hint om når de bør søke hjelp. Dette spørsmålet blir ikke drøftet i metodekapitlene som er med i denne studien. Det kan være tatt opp andre steder i læreboken, for eksempel der hvor kapittelet omhandler spesielle vurderinger eller skjønnsmessige vurderinger, men dette er ikke fanget opp av denne studien.

Oppsummering

Så hva kan man bruke denne analysen til? Analysen baserer seg på et lite utvalg av lærebøker ment for studenter som ikke studerer for å bli jurister. I stor grad viser analysen at fremstillingen til ikke-jurister er preget av den samme tendensen som man ser i juridiske lærebøker som omhandler metoden. Man fokuserer mye av tekstene på rettskildelæren, som er relativt konkret og håndfast. Når det kommer til temaer som kanskje er vanskeligere, som hvordan rettskilder skal tolkes eller hvordan de skal veies opp mot hverandre, får studentene mindre hjelp. Det samme gjelder for hvordan man skal koble virkeligheten sammen med rettskildene. Denne vurderingen er kanskje den vanskeligste, men er også vanskelig å beskrive på en lett måte. Studentene får også lite veiledning i hvordan man skal skrive juridiske tekster. Dette er kanskje ikke så avgjørende for enkelte av profesjonene. Men for profesjoner som barnevern eller sosialt arbeid vil dette være kunnskap som er viktig for å sikre et klart språk. Disse funnene kan være nyttige for de som underviser i juridiske emner for ikke-jurister å kjenne til. Ved å kjenne til styrker og svakheter i litteraturen som blir presentert til studentene, vet man bedre hva som bør være i fokus i sin egen undervisning.

Referanseliste

- Andenæs, K. (2003a). *Juss for sykepleiere* (3. utg.). Universitetsforlaget https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2009021600066
- Andenæs, K. (2003b). *Sosialrett* (6. utg.). Universitetsforlaget. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2009021704006
- Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university*. McGraw-Hill Education. <http://ebookcentral.proquest.com/lib/nord/detail.action?docID=798265>
- Dahlen, W. N., & Langsrud, E. (2021). Ikke-juristers bruk av rettsregler. *Kritisk juss*, 47(3), 185–206. <https://doi.org/10.18261/issn.2387-4546-2021-03-04>
- Eckhoff, T. (1987). *Rettskildelære* (2. rev. utg.). TANO. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2015091408010
- Farsethås, H. C. (2021). Om råd, tips og veiledninger til praktiske juridiske oppgaver. *Jussens Venner*, 56(1–2), 27–50. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3126-2020-01-02-02>
- Finley, G. D. (2011). Langdell and the Leviathan: Improving the First-Year Law School Curriculum by Incorporating Moby-Dick. *Cornell Law Review*, 97, 159.
- Fredriksen, H. H. (2023). Bør rettsanvendere flest skrive som Høyesterett? *Lov og Rett*, 62(1), 2–4. <https://doi.org/10.18261/lor.62.1.1>
- Johansen, S. R. (2009). *Jus og militærmakt*. Gyldendal akademisk. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2013062505027
- Langfeldt, S. F., Bråthen, T., Viken, M. & Minde, S. W. (2019). *Lov og rett for næringslivet*. Gyldendal. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2021111248538
- Molven, O. (2009). *Helse og jus* (6. utg.). Gyldendal akademisk. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2014072308083
- Molven, O. (2016). *Sykepleie og jus* (5. utg.). Gyldendal juridisk. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2021120148023
- Ohnstad, B. (2013). *Juss for helse- og sosialarbeidere* (5. utg.). Fagbokforlaget https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2021113048594
- Ohnstad, B. (2016). *Juss for helsesøstre*. Fagbokforlaget https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2021081248518
- Tande, K. M. (2011). Individuelle valg og vurderinger i rettsanvendelsesprosessen. *Jussens Venner*, 46(1), 1–36. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3126-2011-01-01>
- Undervisning i juridiske emner for studenter som ikke skal bli jurister. (2023). *Lov og Rett*, 62(4), 223–238. <https://doi.org/10.18261/lor.62.4.4>
- Wilhelmsen, L. S. (2014). *Juridisk fagdidaktikk*. Fagbokforlaget https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2018042048029